

УДК 378.1

Віта Корнієнко, старший викладач Криворізького технічного університету

ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ США

У статті автор розкриває дидактичні особливості традиційних форм і методів викладання, а також нетрадиційних форм навчання. Виокремлюються сучасні тенденції розвитку американської теорії й практики навчання.

Ключові слова: традиційні форми навчання, нетрадиційні форми навчання, фундаменталізація навчання, активізація навчання, групова форма організації навчання.

Літ. 6.

Vita Kornienko

DIDACTICS FEATURES OF ORGANIZATION OF EDUCATIONAL PROCESS ARE AT HIGHER SCHOOL OF THE USA

In the article an author exposes the didactics features of traditional forms and teaching methods, and also untraditional forms of studies. Modern progress of the American theory and practice of studies trends are selected.

Key words: traditional forms of studies, untraditional forms of studies, fundamentalization of studies, activation of studies, group form of organization of studies.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Рівень підготовки кадрів вищої кваліфікації для різних галузей науки, техніки, промисловості й культури в системі вищої освіти є одним з найважливіших показників розвитку будь-якої країни, її наукового, технічного й економічного потенціалу. Тому підвищення якості освіти є в цей час ключовою проблемою політики провідних країн світу відносно вищої школи.

Рішення цієї проблеми припускає реформування не тільки змісту й структури вищої освіти, але й удосконалювання вже існуючих і розробку нових форм організації й методів навчання.

Немає сумніву, що закордонний досвід розробки й застосування форм організації й методів навчання у вищих навчальних закладах з метою підтримки якості освіти заслуговує того, щоб критично проаналізувати й виявити те корисне в ньому, що буде сприяти вдосконалюванню навчального процесу в українських вищих навчальних закладах.

У зв'язку із цим представляється доцільним звернутися до досвіду США, де численні вдосконалення навчального процесу у вищій школі сприяють підвищенню ефективності навчання, і значно поліпшують якість підготовки фахівців.

Підвищення якості навчання в США здійснюється в основному за рахунок перегляду традиційних форм і методів викладання, полегшення умов для занять студентів шляхом індивідуалізації навчання, збільшення комплексу новітніх технічних засобів, широкого застосування нових, нетрадиційних форм навчання.

Об'єктивна необхідність забезпечення високої якості підготовки й розвитку в студентів здатностей до творчої діяльності викликала в дидактиці американської вищої школи значні зміни. Як відзначає більшість американських фахівців, сучасні студенти різні за своїм життєвим досвідом, цілями навчання, поглядами на освіту, перспективами на майбутнє, але всіх їх поєднує недовіра до традиційних форм навчання [2, 102–106].

Погоджуючись з результатами досліджень Н. Остроумової та Д. Бок зазначимо, що основними сучасними тенденціями розвитку американської теорії й практики навчання у вищій школі є фундаменталізація й активізація навчання. При цьому найбільш типовими підходами до навчання є міждисциплінарний і проблемний. Найбільше поширення в університетах США одержали різні форми організації й методи активного навчання. Навчальна робота в університетах США припускає різні форми організації групової й індивідуальної діяльності студентів: лекцію, семінар, тьюторіали, гру, імітацію, науково-дослідну роботу студентів, коопероване навчання, модульне навчання, програмування, дистанційне навчання тощо.

Найпоширеніші в університетах США групова й індивідуалізована форми організації навчання включають індивідуальні, парні й групові форми, а також проблемні методи навчання. Відмінною рисою більшості групових форм організації навчання, як підкреслює В. Супян, є метод дискусії, основною особливістю є більша за обсягом самостійна робота. При їхньому використанні основний акцент робиться на розвиток в учнів критичного мислення.

ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ США

У роботах учених США відсутня єдина педагогічна термінологія й представники різних напрямів вкладають у поняття “метод навчання” та “форма організації навчання” різний зміст, це пояснюється відсутністю єдиної теорії навчання, що, своєю чергою, зумовлено відсутністю єдиної загально дидактичної концепції.

В американській педагогіці не існує категорії “форма організації навчання”. Так, І. Тагунова та О. Арсентьева зазначають, що більшість американських учених для позначення даної категорії вживає термін “метод навчання” і розглядає ці поняття як ідентичні. Для позначення форми організації навчання в американській дидактиці використовують у деяких випадках і такі терміни, як “способи навчання” (techniques), “навчання” (instruction), “вивчення” (study) та ін. Однак слід зазначити, що всі вищенаведені терміни, в основному, використовуються американськими педагогами для позначення загальних форм організації навчання; конкретні форми організації навчання, як правило, позначаються як методи навчання. У той же час, і це важливо підкреслити, обсяг і зміст “загальних” і “конкретних” форм організації навчання американськими педагогами не визначені, тому й слововживання “метод навчання”, “способи навчання” залишається неоднозначним.

Незважаючи на те, що в науковій мові в США є термін “метод навчання”, поняття його також точно невизначене. Характерно, що американські вчені в більшості випадків виділяють методи навчання в окрему групу скоріше на інтуїтивній основі, не маючи відповідного теоретичного обґрунтування. У цілому американській педагогіці властиво вільне використання терміну “метод навчання”.

Однак помилково було б вважати, що якщо в педагогічній літературі немає на даному етапі відповідного поняття (наприклад, форми організації навчання) або воно точно невизначене (метод навчання), то відповідні явища не існують у практиці. Навпаки, у педагогічній літературі відомі американські вчені порушують питання про співвідношення методів навчання з формою організації навчання. Так, наприклад, “форма організації навчання” розглядається у Н. Маккензі [6; 3, 3 – 10].

Останні три десятиліття у вищій школі США відбувається багато експериментів, пов’язаних зі зміною форм і методів навчання. Спрямованість цих експериментів в основному зводиться до спроби змінити традиційну модель: “професор, що говорить – студент, що слухає” [4, 66 – 79; 1, 79 – 85].

Сьогодні у вищій школі США акцент зміщується із традиційних пасивних форм навчання (лекція, семінар), на більш активні види самостійної індивідуальної роботи. Виникла недовіра до лекційної форми навчання в США, можливо, в цьому є й культурні підстави. Американці думають, що лекція не зовсім демократична. Вони припускають, що експерт знає все, студент нічого. Крім цього є й властиво педагогічні причини для недовіри. Традиційна лекція орієнтована в основному на передачу інформації. Розум студента в такій ситуації далеко не завжди задіяний активно. У роботі “Особенности современного развития высшего образования в ведущих странах мира”, авторами якої є Н. Давидов, Л. Тарасюк, Ю. Татура та К. Цейкович підкреслюється, що поява комп’ютерів, доступ до численних джерел привели до того, що використання традиційної лекції як домінуючої форми навчання перестало влаштовувати як студентів, так і викладачів. У зв’язку із цим серйозно змінився характер і спрямованість як аудиторних, так і позааудиторних занять. Якщо раніше лекції й семінари розглядалися як головний засіб для передачі інформації, то сьогодні їх мета – викликати інтерес до досліджуваної дисципліни, визначити місце даної науки в суміжних галузях. Тож, завдання викладачів – дати студентам напрям для самостійної роботи. У той же час позааудиторні заняття, які раніше відігравали допоміжну роль, сьогодні розглядаються як одна з основних форм навчального процесу, де студент здобуває знання, виробляє вміння й навички, готуючись до майбутньої творчої діяльності. Тому в американських коледжах різко змінилося співвідношення між часом, що приділяється на аудиторні заняття й самостійну роботу на користь останньої [5].

У зв’язку зі зміною поглядів на місце лекції в навчальному процесі у ВНЗ були висунуті дві концепції викладання навчального матеріалу: холізм і редукаціонізм [2, 102 – 106].

Холізм – це читання загальних, доступних курсів, що розглядають спеціальні питання через призму загальнонаукових, а іноді й загальнофілософських проблем. Під тиском спеціалізації знання холізм усе більше уступає редукаціонізму – орієнтації на читання спеціалізованих настановних лекцій, що розглядають, проте, докладно приватні питання, насичені складними термінами й потребують гарну підготовку для їхнього розуміння. Незважаючи на те що у всіх випадках студенти перед початком лекції одержують її конспекти, що,

ПРОБЛЕМА ПЕДАГОГІЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПЕДАГОГІЦІ КІНЦЯ ХХ СТОЛІТТЯ

безумовно, заощаджує час і сприяє більшій зосередженості під час занять, редукціонізм проте вимагає виконання великої самостійної роботи. Він припускає підвищення рівня науково-теоретичного знання студента в певній галузі, вироблення настільки необхідних у майбутньому навичок до самостійного отримання знань. Правда, при такому підході викладання матеріалу є небезпека втрати студентами широти погляду на науку, нездатності зрозуміти взаємозв'язок і взаємозумовленість всіх життєвих процесів, а виходить, і необхідність інтеграції наук для більш глибокого й вірного пізнання й перетворення цих процесів в інтересах людства.

Висновки. Виходячи з вище зазначеного маємо наголосити, що вивчення форм організації навчання у вищій школі США є важливим процесом для подальшого адаптування та застосування у процесі організації професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах України.

1. Ковалева А.И. Кризис системы образования / А.И. Ковалева // Социологические исследования. – 1994. – № 3. – С. 79–85.

2. Пилиповский В.Я. Поиски новой модели школьного образования в США / В.Я. Пилиповский // Педагогика. – 1996. – № 3. – С. 102–106.

3. Танган С.А. Высшее образование в перспективе XXI столетия / С.А. Танган // Педагогика. – 2000. – №2. – С. 3–10.

4. Cunnington B. The Process of educating and developing managers for the 2000 / B. Cunnington // Journal of Management Development. – 1985. – 4 (5). – P. 66–79.

5. No Child Left Behind. President George W. Bush's Blueprint for New Beginnings. – Режим доступу: <http://ed.gov/inits/nclb/part1.html>

6. Mackenzie N., Eraut M., Jones H.C. Teaching and Learning. An Instruction to New Methods and Resources in Higher Education – P.: UNESCO and the International Association of Universities. – 1970.

Стаття надійшла до редакції 26.12.2010

УДК 373.018.58(477)

Ірина Осадча, викладач англійської мови Донбаський інститут техніки та менеджменту Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая

ПРОБЛЕМА ПЕДАГОГІЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ВЧИТЕЛЯ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПЕДАГОГІЦІ КІНЦЯ ХХ СТОЛІТТЯ

Автор з'ясовує та доповнює сутність поняття “педагогічні здібності”, аналізує основні підходи до розуміння поняття “педагогічні здібності” вітчизняними науковцями кінця ХХ сторіччя, зазначає структурні компоненти та рівні педагогічних здібностей.

Ключові слова: вміння та навички, здібності, нахили, педагогічні здібності.

Лит. 14.

Irina Osadcha

PROBLEM OF PEDAGOGICAL CAPABILITIES OF TEACHER IN DOMESTIC PEDAGOGICS OF END OF XX CENTURY

The author finds out and complements the essence of the concept “pedagogical abilities”, analyses the basic approaches to understanding of the concept “pedagogical abilities” by the home researchers of the end of XXth century, marks the structural components and the levels of pedagogical abilities.

Key words: inclinations, aptitudes, pedagogical abilities, skills and habits.

Постановка проблеми. З кожним роком національні стандарти і норми в освіті оновлюються та модернізуються, незмінним залишається роль і місце вчителя у навчально-виховному процесі, бо саме йому належить ключова роль у формуванні сучасного громадянина європейської держави. Професійне становлення вчителя, як і будь-якого іншого професіонала, залежить не тільки від бажання очолити ту, або іншу справу, а більшою мірою від професійних здібностей особистості. Проблема здібностей залишається актуальною вже протягом багатьох років, але не втратила своєї

значущості й у наш час. У державній національній програмі “Освіта” (“Україна ХХІ століття”) підкреслюється, що шляхи реформування виховання передбачають “створення передумов для розвитку здібностей молоді”, а також “впровадження нових підходів, виховних систем, форм і методів виховання, які відповідали б потребам розвитку особистості, сприяли розкриттю її талантів, духовно-емоційних, розумових і фізичних здібностей” [4, 4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Започатковцем психології здібностей вважається Ф. Гальтон, але колосальний внесок у розробку